

nota

TER ONDERTEKENING

Aan: SOCW

Onderwijspersoneel en
Primair Onderwijs

Van

Persoonsgegevens

Datum

30 september 2024

Referentie

48319749

Bijlagen

Kamerbrief aanbieding
aangescherpte kerndoelen

Intern OCW afgestemd

OPO, OVO

Kamerbrief aanbieding aangescherpte kerndoelen Nederlands en rekenen-wiskunde

Aanleiding

Op 7 oktober 2024 levert het landelijk expertisecentrum voor het curriculum (SLO) de aangescherpte conceptkerndoelen Nederlands en rekenen-wiskunde op en de conceptexamenprogramma's voor Nederlands, wiskunde havo-vwo (vier varianten), moderne vreemde talen, maatschappijleer, klassieke talen en Fries. Om de Tweede Kamer hiervan op de hoogte te brengen, stellen wij u voor om diezelfde dag (of in ieder geval voorafgaand aan het debat met de TK over het curriculum op 16 oktober) bijgevoegde Kamerbrief te sturen. Hierin staat een korte appreciatie van de aangescherpte kerndoelen en de conceptexamenprogramma's en wordt informatie gegeven over het vervolgproces van de curriculumbijstelling.

Gevraagde besluiten

Gaat u ermee akkoord voorgestelde Kamerbrief op 7 oktober aan de Tweede Kamer te sturen?

Kernpunten

Aangescherpte conceptkerndoelen Nederlands en rekenen-wiskunde (hierna: kerndoelen)

- De kerndoelen worden op 7 oktober officieel opgeleverd, een jaar nadat SLO de concepten aan u overhandigde. In de tussentijd zijn de conceptkerndoelen aangescherpt op basis van de resultaten van de beproeving in de onderwijspraktijk door leraren en de verbeterpunten van de wetenschappelijke curriculumcommissie.
- De kerndoelen zijn van te voren onderhands met ons gedeeld. Ze voldoen goed aan de criteria die in de werkopdracht aan SLO zijn meegegeven. De kerndoelen kunnen bovendien rekenen op groot draagvlak in het onderwijs en de wetenschap.
- In het Hoofdlijnenakkoord is opgenomen dat de kerndoelen worden herzien (zowel wat betreft inhoud als aantal) en focus wordt aangebracht, waarbij de basisvaardigheden lezen, schrijven en rekenen absolute prioriteit krijgen. Om het aantal kerndoelen terug te brengen heeft u in de zomer gesprekken gevoerd met uw ambtenaren op basis van een aantal scenario's. Deze scenario's zijn terug te vinden in de nota #47939437 die samen met deze beslisnota openbaar wordt. U heeft daarbij uw voorkeur uitgesproken om de kerndoelen te herzien door een scherpe selectie te maken uit de kerndoelen zodat ze overzichtelijker worden in aantal. SLO onderzoekt momenteel hoe de selectie vorm kan krijgen. De inschatting is dat de herziening het wetstraject met een jaar kan vertragen.

Datum
30 september 2024

- Scholen kunnen vanaf 7 oktober a.s. met de aangescherpte kerndoelen aan de slag, ook al zijn de kerndoelen nog niet verplicht. Het is wel van belang dat scholen kunnen waarborgen dat zij ook voldoen aan de huidige – wettelijk vastgelegde – kerndoelen. De eerste indruk is dat scholen die aan de nieuwe kerndoelen voldoen voor Nederlands en rekenen-wiskunde ook voldoende invulling geven aan de huidige kerndoelen. Dit wordt nader onderzocht.
- Nadat SLO de selectie kerndoelen oplevert, worden ze vastgelegd in amvb's. Op de amvb's is een nahang-procedure van toepassing.

Conceptexamenprogramma's

- SLO levert gelijktijdig met de aangescherpte conceptkerndoelen voor Nederlands en rekenen-wiskunde, ook de eerste conceptexamenprogramma's op. Daar attenderen we de Kamer op. De examenprogramma's worden formeel door het ministerie vastgesteld.
- De opgeleverde conceptexamenprogramma's worden de komende maanden beproefd in de praktijk. SLO zal de conceptexamenprogramma's vervolgens op basis van de beproeving en het advies van de wetenschappelijke curriculumcommissie uitwerken in definitieve concepten. Vervolgens worden de eindexamenprogramma's vastgelegd in een ministeriële regeling. In de Kamerbrief is een link naar de conceptexamenprogramma's opgenomen, zodat de Kamer er kennis van kan nemen.
- Wij hebben de conceptexamenprogramma's eerder onderhands ontvangen. Ze hebben net als de geactualiseerde kerndoelen, een duidelijke gemeenschappelijke opbouw en formulering. Hierdoor zijn de conceptexamenprogramma's goed met elkaar en met de kerndoelen te vergelijken. Wel merkten wij op dat er weinig verschillen zijn tussen de conceptexamenprogramma's voor de vier leerwegen van het vmbo en tussen die voor havo en vwo. Op ons verzoek zal SLO dit punt meenemen in de fase van beproeven en scholen vragen of en hoe meer differentiatie mogelijk is.
- Een tweede aandachtspunt voor de beproeving zijn de vier nieuwe wiskundevarianten voor de vier verschillende profielen in havo en vwo. Het is bijvoorbeeld van belang dat alle nieuwe wiskundevarianten goed aansluiten op de huidige en dat leerlingen die een dubbel N-profiel volgen maar één vak wiskunde hoeven te volgen.

Communicatie

- SLO besteedt via haar sociale kanalen aandacht aan de aanbidding van de aangescherpte conceptkerndoelen. Vanuit OCW zal ook een persbericht uitgaan. De afdeling Communicatie zal dat aan u voorleggen.

TER BESLUITVORMING

Aan: SOCW

Directie Onderwijsprestaties
en Voortgezet Onderwijs

Van

[Redacted]

Persoonsgegevens

Datum

17 september 2024

Referentie

47939437

Bijlagen

I. Twopager bij het Wetsvoorstel
herziening grondslag kerndoelen

Intern OCW afgestemd

WJZ, OPO, OVO

nota

Uitvoering HLA fors minder kerndoelen

Aanleiding

Op 5 september heeft u om een notitie gevraagd waarin u vraagt om tot fors minder kerndoelen te komen ter invulling van het Hoofdlijnenakkoord (HLA). Eerder zijn u enkele opties voorgelegd ter invulling van het HLA (nota #47559751). U vraagt nu om 'Alternatief 1' uit te werken: het clusteren van kerndoelen naar een hoger abstractieniveau, op een manier waarbij de onderwijskwaliteit het meest geborgd is. Deze uitwerking vindt u in deze nota, inclusief een aantal beslispunten.

Gevraagde besluiten

1. Stemt u in met het uitwerken van variant B?
2. Bent u akkoord met het meezenden van bijgevoegde twopager – met een uitwerking van variant B – aan de Raad Sociaal Domein?
3. Stemt u in met het hoogambtelijk informeren en toetsen van de gekozen variant bij de sectororganisaties?
4. Stemt u in met het informeren van de Tweede Kamer op hoofdlijnen, voorafgaand aan het debat en na bespreking in de onderraad van 1 oktober?

Kernpunten

- U heeft verzocht om een alternatief uit te werken om uitvoering te geven aan de opdracht uit het HLA om 'fors minder kerndoelen' vast te stellen. Kerndoelen worden daarmee op een hoger aggregatieniveau geformuleerd.
- Binnen dit alternatief is er samen met SLO een tweetal varianten gemaakt:
  - A. Kerndoelen formuleren op het niveau van het domein.
  - B. Kerndoelen formuleren op het niveau van het domein, met focus op taal en rekenen.
- Bij allebei de varianten is er sprake van een vertraging van minimaal één jaar. Ook zijn er financiële consequenties door de extra werkzaamheden. De exacte bedragen zijn nog niet bekend. Hier staat tegenover dat geplande uitgaven voor de implementatie later starten en dat leidt weer tot onderuitputting op kortere termijn.
- Als er een alternatief nodig is, dan is het beleidsadvies om in dat geval te kiezen voor **variant B**.
- Het beleidsmatig advies (en dat van SLO) blijft om de huidige conceptkerndoelen uit te werken in een AMvB, omdat wij de volgende risico's zien:

- o Er is grote kans op vertraging en daarmee voldoen we niet aan het andere deel van het HLA: 'de huidige curriculumherziening wordt doorgezet'.
- o Er is risico op draagvlakverlies: de wijze waarop het nieuwe curriculum is verwerkt tot de conceptdoelen (die voor sommige leergebieden ook al definitief zijn opgeleverd) hebben groot draagvlak in het onderwijsveld en wetenschap.
- o De huidige conceptdoelen sluiten geheel aan bij (en vormen een antwoord op) de probleemanalyse, dat de vigerende kerndoelen veel te globaal zijn geformuleerd, waardoor er weinig sturing is op de invulling en kwaliteit van het onderwijs. Deze conceptdoelen leiden volgens leraren en schoolleiders tot meer focus, meer nadruk op de basisvaardigheden en minder overladenheid in de klas.

Datum
5 september 2024

Toelichting

Hieronder worden twee varianten toegelicht van het op abstracter niveau formuleren van kerndoelen. In beide varianten geldt:

- Er wordt gewerkt met dezelfde inhoudelijke opbrengsten van de curriculumherziening tot dusver, maar met een andere onderverdeling.
- De nieuw te formuleren kerndoelen worden abstracter dan de huidige kerndoelen. Dat is niet in lijn met eerdere toezeggingen aan de Kamer en het onderwijsveld noch met adviezen van de Onderwijsraad. Tegelijkertijd zijn de onderliggende subdoelen wel concreet, dus hoeft dat geen probleem te zijn.
- Dat is communicatief kwetsbaar. Zowel OCW als SLO hebben in meerdere Kamerbrieven en Technische Briefings aangegeven dat er concretere kerndoelen nodig zijn om meer focus en richting te geven en de overladenheid terug te dringen.
- De subdoelen behouden wel een concrete uitwerking om meer duidelijkheid te geven over wat 'moet' in het curriculum.
- Ook heeft een herschikking van de kerndoelen effect op uitgeverijen die gestart zijn met het ontwikkelen van methodes, en de lerarenopleidingen die met de herijking van de kennisbases zijn gestart.

Variant A: Domeinen worden kerndoelen

Elk leergebied kent kerndoelen die zijn ondergebracht in grotere domeinen. Een voorbeeld is dat de negen conceptkerndoelen op het domein 'communicatie' (Nederlands) worden geclusterd tot één kerndoel. Dat is rechts in het kader te zien.

1. Kerndoel 1 (Communicatie): de leerling verwerft communicatieve vaardigheden op het gebied van lezen, schrijven, spreken en luisteren en leert deze vaardigheden toe te passen

Het gaat hierbij om:

- 1.1. Luisteren en lezen met begrip
- 1.2. Luisteren en lezen met diep begrip
- 1.3. Doelgericht spreken en schrijven
- 1.4. Creatief taal gebruiken
- 1.5. Schrijven om te leren
- 1.6. Bronnen verkennen
- 1.7. Doelgericht gesprekken voeren
- 1.8. Gesprekken voeren om te leren
- 1.9. Reflecteren op taalactiviteiten

Hoe komt dit eruit te zien?

Voor de negen vastgestelde leergebieden¹ worden op domeinniveau kerndoelen geformuleerd. De doelen vormen een 'kopdoel' bovenop de reeds geformuleerde conceptkerndoelen. De conceptkerndoelen worden in deze variant subdoelen, zodat de beschreven inhouden onderdeel blijven van de wettelijke opdracht aan

¹ Nederlands, rekenen en wiskunde, digitale geletterdheid, burgerschap, mens en natuur, mens en maatschappij, kunst en cultuur, bewegen en sport, en Engels/moderne vreemde talen.

iedere school. Het totaal aantal kerndoelen vermindert daarmee fors² van 58 naar **32 per sector**.

Datum

5 september 2024

Voordeel:

- De inhoud blijft overeind staan.
- Alle leergebieden worden verankerd in de wettelijke opdracht aan scholen.
- De ontwikkelde conceptkerndoelen blijven behouden als onderliggende uitwerking van de kerndoelen op domeinniveau.

Voordeel:
voldet
aan HLA

Nadeel:

- De abstracter geformuleerde kerndoelen zullen naar verwachting in de onderwijspraktijk, en bij de ontwikkeling van leermiddelen, leidend zijn. Het is noodzakelijk om duidelijk te communiceren dat ook de gedetailleerde uitwerkingen betrokken moeten worden.
- De verhouding van het aantal doelen voor 'lezen, schrijven en rekenen' (7 v/c 32) ten opzichte van andere leergebieden, kan negatieve reacties oproepen in de politiek, het onderwijs en bij experts.
- Daarnaast verschilt het aantal domeinen per leergebied, waardoor het aantal kerndoelen voor bijvoorbeeld kunst en cultuur (4) groter zal zijn dan het aantal kerndoelen voor rekenen en wiskunde (3). Dit is verklaarbaar, maar onwenselijk in de beeldvorming.
- Concreter: basale vaardigheden, zoals optellen, aftrekken, vermenigvuldigen, delen, breuken, worden samengevoegd tot één kerndoel, waarmee het belang van deze vaardigheden onevenredig wordt t.o.v. andere kerndoelen.

Variant B: Domeinen worden kerndoelen met focus op taal en rekenen

Om het belang van taal en rekenen te benadrukken, kan het aantal kerndoelen voor deze leergebieden groter gemaakt worden.

Hoe komt dit eruit te zien?

De aanpak van 'variant A' is de basis, maar de leergebieden Nederlands en rekenen en wiskunde vormen een uitzondering. Gezien de focus op lezen, schrijven en rekenen, worden voor deze leergebieden meer 'kopdoelen' geformuleerd. Er komen 7 tot 9 'kopdoelen' voor beide leergebieden. De reeds geformuleerde conceptkerndoelen worden in deze variant subdoelen die logisch geordend zijn onder deze 'kopdoelen', zodat de beschreven inhoud onderdeel blijven van de wettelijke opdracht aan iedere school. Het totaal aantal kerndoelen vermindert daarmee fors naar **maximaal 43 per sector**.

Voordeel:

- De extra nadruk op lezen, schrijven en rekenen helpt met politiek draagvlak en focus.
- Meer kerndoelen voor Nederlands en rekenen en wiskunde is – met name voor po – in lijn met de verdeling van de ontwerpruimte waarbij 51% van de beschikbare ruimte in het curriculum naar Nederlands en rekenen en wiskunde gaat.
- Deze aanpak is in lijn met de wijze waarop niet-verplichte leerlijnen worden ontwikkeld. Ook hier worden kerndoelen geclusterd in samenhangende leerlijnen.

Voldet
aan HLA
benoemen!

² NE (4), RW (3), DG (3), BU (2), MN (5), MM (5), KC (4), BS (4), MVT (2)

DWS
Communicatie
Campagne!

Dat
5 sep.

Nadeel:

- De ervaring van leraren zal zijn dat de definitie van een 'kerndoel' in de praktijk per leergebied zal verschillen. Bij taal is die redelijk concreet, maar bij Mens & Maatschappij is die dan weer erg vaag ('mens en tijd').
- Deze variant kost relatief veel tijd; er moet opnieuw zorgvuldig worden gekeken naar een logische clustering en formulering van doelen.
- Hoewel er enigszins meer richting wordt gegeven bij Nederlandse taal en rekenen en wiskunde blijft hier voor de overige leergebieden, en in mindere mate ook nog voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde, het risico bestaan dat de abstracter geformuleerde kerndoelen in de onderwijspraktijk, en bij de ontwikkeling van leermiddelen, leidend zullen zijn en dat daarmee geen gehoor wordt gegeven aan de oproep van het onderwijsveld en de wetenschap tot het formuleren van concretere kerndoelen.

heel duidelijk
communicatie
wat wat
is - pas
veel energie
op zetten.

Weging Varianten

Van de twee varianten is het advies van ons en SLO om voor **variant B** te gaan. Het is bij eerste inschatting politiek haalbaar en uitvoerbaar voor SLO, met minimaal verlies van draagvlak indien er goed over gecommuniceerd wordt. Daarnaast komt de focus op taal en rekenen goed tot uitdrukking.

meest!

Afgevallen opties:

- Het enkel vaststellen van kerndoelen voor Nederlandse taal en rekenen is niet mogelijk. De kerndoelen zijn een uitwerking van de door de wetgever gestelde eisen aan de inhoud van het onderwijs. De regering heeft een grondwettelijke taak om zorg te dragen voor het onderwijs en de eisen van deugdelijkheid bij wet vast te stellen. Bovendien verplichten verschillende internationaalrechtelijke verdragen om te voorzien in een onderwijsstelsel dat leerlingen in voldoende mate voorbereid op deelname aan de maatschappij.³ In het licht van deze verplichtingen heeft de regering tenminste tot taak om in de breedte de deugdelijkheid van het onderwijs te waarborgen.
- Een andere optie is wel uitvoerbaar, maar zeer onwenselijk. Het gaat dan om het onderbrengen van de leergebieden burgerschap en digitale geletterdheid in andere leergebieden. Het laten vervallen van burgerschap als apart leergebied staat op gespannen voet met de in het Hoofdlijnenakkoord opgenomen opdracht dat de inspectie toezicht dient te houden op de wettelijke burgerschapsopdracht en dat de burgerschapsopdracht dient te worden aangescherpt om radicalisering te voorkomen. Het laten vervallen van het leergebied digitale geletterdheid sluit niet aan op onderzoeken en adviezen die stellen dat er aparte kerndoelen nodig zijn voor dit leergebied. Daarbij geeft het mede invulling aan de uitspraak in het Hoofdlijnenakkoord dat de samenleving digitaal weerbaarder moet worden gemaakt.

ook
niet
longform
HLA

← politiek
onhaalbaar

Gevolgen wetsvoorstel grondslag kerndoelen

- Het wetsvoorstel is momenteel *on hold*. In bijgaande twopager is variant B uitgewerkt ter bespreking in de Raad Sociaal Domein (RSD) van 1 oktober. Alle voorgelegde varianten krijgen uitwerking in de onderliggende amvb's bij het wetsvoorstel. Het wetsvoorstel zelf behoeft geen aanpassingen om varianten A en B mogelijk te maken. De inschatting is dat de vertraging voor

³ Vgl. bijvoorbeeld artikel 29, eerste lid, IVRK, artikel 13, eerste lid, IVESCR

de amvb's minimaal een jaar zal zijn. Dit kan gelijktijdig met het ontwikkelen van de nieuwe kerndoelen door SLO.

- Indien de RSD akkoord gaat met het voorleggen van het wetsvoorstel aan de MR zonder verdere aanpassingen dan zal het Wetsvoorstel als hamerstuk voor de MR worden geagendeerd. Na akkoord van de MR zal het wetsvoorstel ter advisering aan de Raad van State worden aangeboden.
- Hieronder is de planning voor het wetsvoorstel opgenomen. Deze wordt momenteel beduidend krapper.

langere
vertraging
op
gespannen
voet
HLA

Planning

Aanlevering Raad Sociaal Domein

Stukken in tas	20 september
Aanleveren AZ (Deadline)	24 september
Behandeling RSD	1 oktober
Behandeling MR*	4 oktober**

* Na akkoord MR wordt het wetsvoorstel ter advisering aan de Raad van State aangeboden.

** Indien zonder verder aanpassingen akkoord door RSD

Vervolgtraject Wetsvoorstel

Advisering Raad van State	Q4 '24
Nader Rapport	Q1 '25
Tweede Kamer	Q2-Q3 '25
Eerste Kamer	Q4 '25 - Q1 '26
Publicatie Stb.	Q2 '26
Inwerkingtreding*	1 aug '26

*Gezien de herontwikkeling van de kerndoelen treedt het wetsvoorstel mogelijk later in werking in verband met vertraging op de onderliggende amvb's.